

ПРИЈЕДЛОГ

На основу члана 16. став (1) Закона о заштити становништва од заразних болести („Службени гласник Републике Српске“, број 90/17), чл. 39. став (2) тачка 9) и 82. став (2) Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“, број 97/16 и 36/19) и чл. 36. став (2) тачка 9) и 87. Статута града Градишка („Службени гласник општине Градишка“, број 4/17 и „Службени гласник града Градишка“, број 5/19), Скупштина града Градишка на сједници одржаној _____ 2020. године, д о н и ј е л а ј е

П Р О Г Р А М

мјера систематске превентивне дезинсекције и дератизације за подручје града Градишка за 2020. годину

1. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

У складу са чланом 7. став (3) Закона о заштити становништва од заразних болести („Службени гласник Републике Српске“, број 90/17), заштита становништва од заразних болести врши се спровођењем општих, посебних, ванредних и осталих мјера за спречавање и сузбијање заразних болести. Опште мјере за спречавање и сузбијање заразних болести спроводе се континуирано, а обухватају између осталог спровођење дезинфекције, дезинсекције и дератизације (ДДД) на јавним површинама, насељеним мјестима, објектима за снабдијевање водом за пиће, објектима за производњу и промет хране и предмета опште употребе, те сировина за њихову производњу, односно средствима намијењеним за њихов превоз, објектима и просторима за одлагање отпадних материја, објектима здравствених установа, објектима и средствима јавног саобраћаја, стамбеним објектима и двориштима, мјестима јавног окупљања и задржавања људи и осталим објектима привредних друштава, других правних и физичких лица.

Систематска превентивна ДДД као општа мјера за спречавање и сузбијање заразних болести спроводи се у циљу осигурања здравља становништва, уклањања узрочника заразних болести и извора заразе, смањења могућности преношења обољења, те унапређења хигијенских услова живота становништва.

ДДД подразумијева сложене пажљиво планиране мјере уништавања микроорганизама, те сузбијања штетних инсеката и штетних глодара са коначним циљем постизања смањења, заустављања раста и размножавања или потпуног уклањања присуства микроорганизама, штетних инсеката и штетних глодара.

Основни носиоци цјелокупне заштите у објектима су:

- Одржавање хигијене површина и простора;
- Санација површина и простора;
- Отклањање услова за раст и размножавање микроорганизама, те отклањање извора хране и заклона који погодују размножавању штетних инсеката и штетних глодара;
- Спровођење потребних грађевинско-техничких захвата којима ће се створити неповољни услови за улажење, задржавање и размножавање штетних инсеката и штетних глодара;
- Примјена физикалних мјера;

- Спровођење оптималних микроклиматских услова;
- Употреба ултразвучних апарата на мјестима гдје је то прихватљиво;
- Примјена биоцида који дјелују на циљану контаминирану тј. инфицирану површину односно на одређене микроорганизме, штетне инсекте и глодаре.

2. Спровођење мјера ДДД

Обавезна превентивна ДДД као општа мјера заштите становништва од заразиких болести спроводи се у складу са Правилником о начину обављања дезинфекције, дезинсекције и дератизације („Службени гласник Републике Српске“, број 118/18) и Правилником о условима и поступку за утврђивање услова који се односе на кадар, простор и опрему и о висини трошкова за утврђивање испуњености услова за овлашћеног извођача („Службени гласник Републике Српске“ број 118/18).

Обавезну ДДД током цијеле године спроводе здравствене установе и друга правна лица, ако за обављање те дјелатности имају рјешење министра здравља и социјалне заштите Републике Српске.

Током спровођења обавезне превентивне ДДД за сваку врсту и у сваком поступку извођач је обавезан израдити:

1. Преглед површина и простора, и то:
 - одредити стање површина и простора у односу на онечишћење микроорганизмима и присутност штетних инсеката и штетних глодара,
 - утврдити степен инфестације и насталу штету,
 - одредити врсту узрочника штете и одредити мјере са којима ће се смањити, зауставити размиожавање или потпуно уклонити присуство макроорганизама, штетних инсеката и штетних глодара,
 - утврдити „критичне тачке“, односно еколошке нише, хранилишта и настале штете.
2. Израдити документацију:
 - написати препоруке и приједлог за спровођење врсте мјера обавезне превентивне ДДД,
 - написати препоруке за мјере санације околине и на критичним тачкама,
 - написати препоруке за едукацију (написати и подијелити упутства и летке).
3. Урадити План спровођења мјера обавезне ДДД који треба да садржи:
 - опис мјере која се спроводи,
 - детаљно разрађен просторни распоред рада и рокове обављања мјера,
 - начин обраде површина, простора или објеката примјеном једне или више мјера,
 - мјере опреза, заштиту особља, простора, објеката и околине,
 - приједлог додатних мјера за извршење поправки у току спровођења мјера
 - обавезне превентивне ДДД (допунска обрада или промјена мјере),
 - попис улица, објеката или простора у којима се мјера спроводи,
 - вријеме почетка и завршетка,
 - начин обавјештавања грађана, здравствене службе, санитарне инспекције и других,
 - попис радника у екипама,
 - средства и опрема која ће се користити, те опис технолошке примјене,
 - спроведене мјере заштите околине.

План спровођења (Оперативни план) се прије извршења подноси на сагласност Јавној здравственој установи Институту за јавно здравство (у даљем тексту: Институт) Према члану 16. став (3) Закона о заштити становништва од заразних болести („Службени

гласник Републике Српске“, број 90/17), јединица локалне управе дужна је да о свом трошку прибави сагласност Института на План систематске превентивне дезинсекције и дератизације, а висину и начин плаћања трошкова давања сагласности доноси посебном одлуком Управни Одбор Института. План спровођења на који је дата сагласност Института, се обавезно доставља локалној здравственој инспекцији.

Извођачи обавезне ДДД дужни су на вријеме обавијестити становништво и друге субјекте о времену, мјесту и начину спровођења обавезне превентивне ДДД, издати писмена упутства о општим и посебним мјерама заштите и безбједности (сигурности) за становништво и раднике који обављају ДДД.

У складу са Законом о заштити становништва од заразних болести, правна и физичка лица која су корисници објеката под санитарним надзором обавезна су омогућити спровођење обавезне превентивне ДДД као опште мјере за спречавање и сузбијање заразних болести. Свако онемогућавање спровођења обавезне превентивне ДДД као опште мјере треба се кажњавати у складу са казним одредбама Закона о заштити становништва од заразних болести

Коитролу и евалуацију спровођења систематске превентивне ДДД врши Институт- Закон о заштити становништва од заразних болести („Службени гласник Републике Српске“, број 90/17), члан 16. став (5).

Према важећем Закону о заштити становништва од заразних болести члан 16. став (6) овлашћени извођач ДДД послова дужан је да од Института, о свом трошку прибави оцјену успјешности извршене систематске дезинсекције и дератизације. Висину трошкова и начин плаћања утврђује Управни одбор Института.

3. Ситуација и потребе

Штетни иисекти и штетни глодари чије је систематско сузбијање од јавно здравствене важности за Републику Српску су:

а) Преносиоци узрочника заразних болести

- Комарци, чији је епидемиолошки значај у томе што могу бити преносиоци узрочника маларије, денге, жуте грознице, арбовирусних грозница и филиријаде;
- Муве, које могу преносити узрочнике салмонелоза, шигелоза, ентеровирусе, вирусе хепатитиса А, јајашца цријевних паразита;
- Буве, које имају епидемиолошки значај као преносиоци узрочника туларемије, хеморагичне грознице са бубрежним синдромом, муриног пјегавца, руралне и урбане куге, као узрочници алергијског дерматитиса;
- Флеботорми (невиди) имају епидемиолошки значај као преносници папатачи грознице и кожане и висцералне лажманијаде.

б) Механички преносиоци микроорганизма и узрочници алергијских реакција

- Жохари (буба швабе, бубе руси), који су механички преносиоци узрочника гастроинтестиналних инфекција, дизентерије, трбушног тифуса и узрочника многих других заразних болести. Њихова присутност у просторијама у којима се припрема или чува храна омогућава им контакт са вехикулумом преко којих инфективне агенсе могу пренијети на човјека.
- Мрави су такође механички преносиоци низа патогених бактерија, посебно у болницама (фараонски мрав). Остале врсте нису епидемиолошки значајне.

в) Штетни глодари

- црни пацов (*Rattus rattus*),
- пацов плодојед (*Rattus rattus* var. *frugivorus*),
- александријски пацов (*Rattus rattus* var. *alexandrinus*),
- сиви пацов или пацов селац (*Rattus norvegicus*),
- кућни миш (*Mus musculus domesticus*),
- други штетни глодари (пољски миш, волухарица).

Епидемиолошки значај: Штетни глодари су резервоари и/или преносиоци узрочника читавог низа заразних болести као што су: куга, вирусне хеморагичне грознице, хеморагична грозница са бубрежним синдромом, лептоспироза, туларемија, мурини пјегавац, токсоплазмоза, лајшманијаза, самонелозе, трихинелоза, трипаносомијаза, болест пацовског угриза (*Sodoku*), бјеснило итд.

4. Сврха Програма мјера

Програм мјера заштите становништва од заразних болести који предлаже Институт израђује се као општи Програм на основу којег се израђује детаљно разрађени Програм спровођења превентивне ДДД са свим карактеристикама подручја, те биологије и етиологије штетних инсеката и глодара специфичних за одређено географско подручје.

Поштујући све елементе из усвојеног Програма мјера за Републику Српску, трајно и успјешно сузбијање микроорганизама, штетних инсеката и штетних глодара у објектима под санитарним надзором увијек се обавезно треба спроводити у три основна корака:

- фаза систематског биљежења свих објеката под санитарним надзором у сврху утврђивања почетног степена инфестације и услова који је подржавају,
- фаза интензивног спровођења мјера ДДД утврђених инфестација, исправљање недостатака у санитацији и околини и провјера постигнутих резултата,
- фаза одржавања како би се осигурала трајност постигнутих резултата уз сталан увид и систематско праћење (мониторинг), те анкета корисника ДДД мјера ради евалуације интервенције.

5. Општи нацрт спровођења Програма мјера ДДД

Рокови и динамика превентивних мјера ДДД као општих мјера за поједине објекте под санитарним надзором су одређени, ради одржавања степена инфестација на оптималном нивоу, а они као што видимо у табели бр. 1. су сљедећи:

Табела број 1, Рокови и динамика превентивних мјера ДДД као општих мјера за поједине објекте под санитарним надзором

Врста објекта под санитарним надзором	Рокови спровођења обавезне превентивне дезинфекције	Рокови спровођења обавезне превентивне дезинсекције	Рокови спровођења обавезне превентивне дератизације
Објекти за снабдијевање водом за пиће	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 1 х свака 2 мјесеца)	Према епидемиолошким индикацијама	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х

Објекти за производњу и промет намирница и предмета опште употребе, те сировине за њихову производњу односно превозна средства намијењена за њихов превоз	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 1 х свака 2 мјесеца)	Према епидемиолошким индикацијама	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње)
Објекти односно простори за уклањање отпадних вода и других отпадних материја	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 1 х мјесечно)	1 х свака 3 мјесеца, а канализација 1 х годишње	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње)
Објекти здравствених установа државног и приватног сектора	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 1 х свака 2 мјесеца)	Према епидемиолошким индикацијама	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње)
Васпитно-образовни објекти	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 1 х свака 2 мјесеца)	Према епидемиолошким индикацијама	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње)
Стамбени објекти (стубишта, подруми, лифтови, вентилацијски системи, поткровља) и дворишта.	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње)	Према епидемиолошким индикацијама	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње)
Остали објекти (радне просторије, радне површине, средства рада и др.) привредних друштава и других правних као и физичких лица.	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 1 х свака 2 мјесеца)	Према епидемиолошким индикацијама	Према епидемиолошким индикацијама (најмање 2 х годишње).

Напомена: Епидемиолошке индикације утврђује Институт и Републичка здравствена инспекција у циљу континуираног надзора над појавом и ширењем заразних болести.

Прије почетка обављања дезинфекције и дезинсекције у објектима у којима се налазе намирнице, треба заштити намирнице од могућег онечишћења, као и примјенити биоциде који не остављају мирисе на прехранбеним производима.

При обављању дератизације у просторима у којима се обавља производња или промет намирница, отровне меке треба поставити у посебно заштићене, затворене и означене кутије уз вођење евиденције о шеми постављања, да би се намирнице заштитиле од случајног или намјерног онечишћења.

Ако се дератизација обавља у објектима у којима се налазе расуте и намирнице, треба сакунити остатке мека након спровођења поступка дератизације.

ДЕЗИНФЕКЦИЈА

Превентивна дезинфекција као општа мјера подразумијева механичке, физичке и хемијске мјере које се спроводе у свим објектима јавне намјене који подлијежу санитарном надзору. Превентивна дезинфекција као општа мјера спроводи се према утврђеном плану, а посебно прије прве употребе објекта јавне намјене или након дужег некоришћења, а прије поновне употребе. Објекти јавне намјене под санитарним надзором у којима је спроведена обавезна превентивна дезинфекција као општа мјера могу се поново употребљавати након издате потврде о микробиолошкој чистоћи коју издаје овлаштена установа.

Обавезна превентивна дезинфекција као посебна мјера подразумијева механичке, физичке и хемијске мјере које се спроводе на површинама, просторима и објектима који подлијежу санитарном надзору, а предузимају се у ванредним ситуацијама:

- ако настану услови или се повећа ризик преношења заразних болести на основу епидемиолошких индикација,
- ако су у санитарном надзору одређене неправилности у одржавању површина,
- простора или објекта које погодују развоју микроорганизама,
- током елементарних непогода,
- током излива канализације,
- током масовних скупова,
- током пролијевања или расипа инфективног материјала, током збрињавања инфективног отпада.

ДЕЗИНСЕКЦИЈА

Превентивна систематска дезинсекција као општа мјера подразумијева механичке, физичке, биолошке и хемијске мјере које се спроводе са циљем: спречавања задржавања и размножавања штетних инсеката, смањења популације штетних инсеката, те одржавања популације штетних инсеката на биолошки прихватљивом минимуму ради осигурања квалитетних хигијенских и санитарно-техничких услова,

Обавезна противеписидемијска дезинсекција као посебна мјера подразумијева механичке, физичке, биолошке и хемијске мјере. Обавезна превентивна дезинсекција као посебна мјера спроводи се на површинама, просторима или објектима који подлијежу санитарном надзору, а предузима се у ванредним ситуацијама:

- ако постоји повећан ризик преношења заразних болести које преносе штетни инсекти
- на основу епидемиолошких индикација,
- ако популација штетних инсеката пређе праг штетности,
- ако се одреди штета на залихама хране настала дјеловањем штетних инсеката,
- ако су у санитарном надзору уочене неправилности у одржавању објекта које погодују развоју штетних инсеката,

- током елементарних непогода и
- током масовних скупова, спортских и осталих манифестација.

Чланконошци (Arthropoda), начин сузбијања

Комарци и невиди (флебостоми)

Сузбијање комараца као и других вектора заразних болести треба радити плански, организовано и дугорочно. Ефикасно сузбијање комараца је вишегодишњи организовани непрекидни програм сузбијања, који између осталог подразумева мјере узорковања и процјене бројности популације комараца, те на основу спознаје ових и других релевантних фактора и њихово сузбијање. Сузбијање комараца спроводи се као превентивна мјера у складу са Програмом мјера, У Републици Српској је присутно педесетак врста комараца од којих су најавжније *Anopheles*, *Aedes* и *Culex*, а њихова заступљеност је различита зависно од географског подручја, климатских, екобиолошких и других услова. Институт би требао континуирано током године прикупљати податке о присуству комараца у Републици Српској, односно спроводити организовани мониторинг.

Методом мониторинга одраслих комараца требала би се изградити база података која мора садржавати:

- врсту комараца и њихова легла,
- тренутну бројност и сезонску динамику узимајући у обзир географске карактеристике мониторираног подручја, те еколошке факторе као што су падавине, водостај ријека, температура, влажност ваздуха итд,
- евиденцију те картографисање легла комараца, као и свих стајаћих вода, те ретенција воде у којима је могућ развој комараца,
- процјену потреба за сузбијањем,
- дојаве грађана о присуству комараца,
- оцјену евентуалних здравствених посљедица на становништво.

Сузбијање комараца спроводи се на три нивоа, водећи сталну бригу о очувању биолошке разноликости подручја (биодиверзитет):

1. Поступци санације који се базирају на систематском уклањању или смањивању услова за развој и размножавање и уклањање еколошких ниша на подручјима провођења програма сузбијања. У том смислу систематски се прати и биљежи катастар видљивих и скривених вода-легла стадијума ларви помоћу различитих поступака санације затрпавање, повећање проточности стајаћих вода, уклањање чврстог отпада погодног за накупљање воде), те се стручним упутствима код локалног становништва настоје уклонити сва могућа мјеста њиховог задржавања до прихватљивог нивоа;
2. Биолошке мјере сузбијања:
 - а) Постићи ефикасно сузбијање увођењем гдје је то могуће предатора ларви комараца рибице Гамбусија афинис у различите сталне водене накупине (локве, баре, стајанице), што доприноси очувању човјекове околине те биолошке разноликости;
 - б) Примјеном биоцидних орепарата на бази *Bacillus thuringiensis* var. *Israelensis* у течном облику, облику гранула, прашка или споро отпуштајућих брикета, ручном примјеном или поступцима прскања или гранулисања са возила, чамаца или хеликоптера, динамиком извођења сваке 3 седмице у сезони без икакве штете за нециљне врсте у чистим или обрастим водама;

3. Хемијске мјере сузбијања:

- а) Примјеном регуалтора раста у облику течности, гранула или споро отпуштајућих брикета без штета за нециљне врсте у чистим водама;
- б) Примјеном инсектицидних ларвицида у облику растворљивих прашака, текућина, гранула или компреса, за обраду различитих водених накупина и реципијената (локве, дренажни канали, баре, стајаћице), мочварно тло, поплављене ливаде, противпожарни резервоари воде, канализациони отвори, таложници канализационог система, те септичке јаме, зависно о проточности сваке 3-4 седмице примјеном прскалица, гранулатора или ручно из возила, чамаца или пјешке према упутству произвођача, те врсти, намјени, степену загађености и дубини водених површина. Сваки водоспремник или стајаћа вода која стоји 10-ак дана може представљати легло ларви комараца. Систематске ларвицидне мјере сузбијања су ефикасније у односу на бројност популације и еколошки су прихватљивије у смислу очувања биолошке разноликости корисне фауне у односу на адултицидни третман.
- в) Адултицидни третман - то је метода избора у складу са процјеном епидемиолошке службе Института у случајевима систематског сузбијања комараца, као допуне ларвицидном третману. Проводи се поступцима:
 - резидуалног прскања (запрашивање) затворених простора,
 - хладног замагљивања са земље при чему су еколошки најприхватљивији водени раствори инсектицида,
 - топлог замагљивања са земље за обраду мањих или већих циљаних површина. Топло замагљивање већих размјератреба искључиво спроводити изван насељених мјеста.

Код спровђења адултицидних поступака потребно је испунити следеће услове:

- а) Обраду инсектицидним аеросолима вршити у сумрак или свитање дана, при вјетру испод 4 кт на час, ноћним температурама изнад 15 степени целзијуса и при могућој високој влажности ваздуха. Сви адултицидни поступци су неселективни, погађају све тренутно присутне врсте инсеката и због тога битно нарушавају биолошку равнотежу оптерећујући околину штетним материјама, док дуготрајном примјеном доводе до угрожавања биодиверзитета;
- б) Становништво обавијестити о планираном спровођењу мјера, активној супстанци, времену, циљу, те могућим ризицима за категорије обољелих становника, а посебно пчеларима нагласити ризик за пчеле;
- в) Примјена сезонских једнократних адултицидних мјера против комараца има веома слаб учинак у односу на уложени новац, те се те мјере не могу сматрати ни економски оправданим, посебно што се на тај начин погађа само врх бријега адултицидне популације, остављајући очуваним ларве у свим доступним воденим реципијентима, Осим тога то представља знатну опасност за све нециљне врсте ноћних инсеката, а посебно за њихове предаторе што, с обзиром на незнатну ефикасност, а широки спектар дјеловања представља знатну еколошку штету.

Сузбијање невида - не захтијева посебне мјере, пошто свака дезинсекција (комарци, муве) претставља уједно и поступак сузбијања невида. У случајевима појаве обољења која они преносе (кожна и висцерална лајшманијаза, папатачи грозница), с обзиром на мали пречник кретања ових врста потребно је урадити дезинсекцију резидуалним средством у околини десет метара од стамбених зграда посвећујући пажњу тамним, хладнијим просторима, рупама, пукотинама, полупећинама, шталама и објектима за смјештај перади у којима бораве невиди.

Рокови, динамика и начин спровођења дезинсекције за друге врсте чланконожаца прописане Програмом мјера, избор, врста и облик формулације биоцидних препарата, те мјере опреза одређују се Програмом мјера на основу:

- претходног надзора односио стручног извиђања Института на свим површинама, просторима и објектима под санитарним надзором,
- утврђивања врсте штетних чланконожаца, те биолошких и еколошких карактеристика,
- степена проширености и мјеста инфестације штетних чланконожаца,
- увида о својствима и намјени објекта под санитарним надзором.

Жохари (буба швабе, буба руси)

Поступци сузбијања жохара у себи садрже и поступке сузбијања различитих врста артропода који се могу наћи у истим просторима, нпр. буве, мрави, стоноге и гриње. Због тога темељно сузбијање жохара уједно је ефикасно у смислу сузбијања осталих присутних штетних чланконожаца.

При планирању дезинсекције у циљу сузбијања жохара најважније је процијенити врсту жохара, јачину и проширеност инфестације (еколошке нише), те у складу са тим спровести поступке дезинсекције, Процјеном треба утврдити мјеста инфестације, типове инсталација или апарата у којима су присутни инсекти, те правилном процјеном примјенити одговарајуће методе борбе против жохара.

Сузбијање жохара у свим објектима јавне намјене који подлијежу санитарном надзору спроводи се као превентивна дезинсекција, као општа мјера у складу са Програмом мјера, У случају појаве заразне болести за коју се утврдило да су је узроковали жохари као механички преносиоци спроводи се обавезна противепидемијска дезинсекција као посебна мјера.

Рокови спровођења дезинсекције против смеђег жохара

Кухиње, ресторани, мањи индустријски објекти, прехранбено-индустријски погони, те хотели обрађују се најмање свака 3 мјесеца ако се сузбијање врши само поступком прскања након потпуног сушења и уз укључивање вентилационог система најмање 1 сат (радна каренца) прије уласка особа ради уклањања могућих штетних испаравања,

Ако објекат обраде испуњава критеријуме високог нивоа санитације, а у сузбијању су првобитно кориштене комбиноване методе (прскање и орошавање, те накнадна примјена инсектицидних феромонских гелова), сузбијање се може спровести поновним поступком након извршене процјене о одређеној малој инфестацији на основу спроведеног стручног надзора.

Рокови спровођења дезинсекције против црног жохара

У урбаној средини потребно је систематско сузбијање у канализационим проводницима, испод ревизијских отвора, као и у другим подземним уобичајеним просторима њиховог боравка, примјеном поступака топлог замагљивања или поступцима задимљавања најмање једном годишње, а не више од два пута.

Мрави

Сузбијање мравца у свим објектима јавне намјене који подлијежу санитарном надзору гдје се припрема храна за храну за крајњег корисника или у објектима гдје је потребан висок

ниво хигијене (нпр. болнице) спроводи се као превентивна дезинсекција, као општа мјера у складу са Програмом мјера. Након утврђивања присуства одређене врсте мравца у таквим просторима спроводи се ригорозна санација свих простора уз примјерено трајно одржавање нивоа санације. Затим се приступа уклањању заклона техничким поступцима затварања могућих или сигурних скровишта у пукотинама насталим у процесу стабилизације зграда, а на основу праћења кретања односно путева инфестаната.

Муве

Сузбијање мува у свим објектима јавне намене који подлијежу санитарном надзору, гдје се припрема храна за крајњег корисника или у објектима гдје је потребан висок ниво хигијене, као што су болнице спроводи се као превентивна дезинсекција, као општа мјера у складу са Програмом мјера. У случају појаве заразне болести за коју се утврдило да су муве преносиоци узročника те болести спроводи се обавезна противепидемијска дезинсекција, као посебна мјера.

Ефикасно сузбијање мува је систематски организовани вишегодишњи програм који у себи садржава утврђивање изворишта, узорковање, процјену бројности и правца кретања односно миграције, те у складу са стеченим спознајама одређивање методе борбе.

Сузбијање се спроводи на више начина:

1. Санитација околине;
2. Сузбијање мува инсектицидима, и то:
 - сузбијање ларви,
 - обрада узгојних мјеста ларвицидима;
3. Сузбијање одраслих облика
 - обрада почивалишта мува резидуалним инсектицидима,
 - уношење токсичних материја на почивалишта мува,
 - привлачење мува помоћу атрактивних хранљивих отровних мамаца,
 - обрада затворених и отворених простора.
 - поступци код ројења мува.

Код ројења мува врсте *Sepsis* sp. или *Drosophilla* sp. у појединим годинама ако то представља узнемиравајући проблем за становништво, потребно је примјенити ограничене поступке хладног замаглавања циљано усмјерене на просторе јављања мува и то углавном једнократно. Ови поступци изводе се на отвореном и дању морају бити строго ограничени на мјеста инфестације, јер представљају опасне радње за становништво и мноштво корисних инсеката. Стога у смислу очувања биолошке разноликости одлуку о примјени ових поступака за ове врсте мува треба донијети Институт након стручног извиђања и процјене, те кад су исцрпљене све друге могућности њиховог сузбијања.

Буве

Ако се на основу епидемиолошких индикација које утврђује специјалиста епидемиолог Института или на основу обављеног санитарног надзора надлежног санитарног инспектора утврди појава бува као јавно здравствени проблем или узнемиравање особа досеже знатне размјере, тада се сузбијање бува проводи као обавезна противепидемијска дезинсекција, као посебна мјера.

Обраду животиња и простора у којима се задржавају животиње спроводи ветеринарска станица.

ДЕРАТИЗАЦИЈА

Превентивна систематска дератизација, као општа мјера подразумјева механичке, физичке и хемијске мјере које се спроводе са циљем:

- спречавања улажења, задржавања и размножавања штетних глодара,
- смањења популације штетних глодара и
- одржавања популације штетних глодара на биолошки прихватљивом минимуму ради осигурања квалитетних хигијенски и санитарно-техничких услова у објектима, просторима и на јавним површинама под санитарним надзором.

Обавезна противепидемијска дератизација, као посебна мјера подразумјева механичке, физичке и хемијске мјере које се спроводе на површинама, просторима или објектима који подлијежу санитарном надзору, а предузимају се у ванредним ситуацијама:

- ако постоји повећан ризик преношења заразних болести које преносе штетни глодари на основу епидемиолошких индикација,
- ако популација штетних глодара пређе праг штетности,
- ако се одреди штета на залихама хране настале дјеловањем штетних глодара,
- ако су у санитарном надзору уочене неправилности у одржавању објекта које погодују развоју штетних глодара,
- током елементарних непогода и
- током масовних скупова, спортских и осталих манифестација.

Мјере дератизације укачују праћење услова за развој штетних глодара, биљежење појава штетних глодара, излагање затворених мека (родентицида), трајно праћење степена инфестације, те трајно предузимање свих осталих мјера које доводе до смањења броја глодара.

Мјере дератизације спроводе се у двије систематске акције. Прољетна акција дератизације спроводи се током марта, априла и маја, а јесења током септембра, октобра и новембра. Обје акције спроводе се у складу са Програмом обавезне превентивне систематске дератизације на подручју Републике Српске који доноси Институт. Овим Програмом су регулисани: простори и објекти који дератизација обухвата, динамика и рокови извођења, мјере заштите и др.

Између прољетне и јесење дератизације извођачи су дужни обављати сузбијање штетних глодара према позивима грађана, налогу надлежне санитарне инспекције и по дојави епидемиолошке службе Института.

6. Избор средстава за спровођење мјера ДДД

Избор средстава (биоцида) за спровођење мјера ДДД врши се у складу са Правилником о врстама биоцида („Службени гласник Републике Српске“, број 3/10), односно за обављање ДДД користе се средства која су дозвољена у Републици Српској. Овим Правилником биоциди се сврставају у врсте зависно од организама на које дјелују, начин коришћења, објекта у којима се користе и предмета и површина које се третирају биоцидима. Биоциди на тржишту Републике Српске, зависно од критеријума из члана 1. став (1) Овог Правилника сврстани су у 4 главне групе и 23 врсте.

У спровођењу мјера дератизације допуштена је примјена акутних родентицида који захтјевају обичне мјере опреза (црвени морски лук, *norbromid*) и *sink fosfid*.

Акутни родентицид који захтјевају највећу опрезност (natrijum fluoroacetat, fluorocetamid и strihnin) могу се примјенити само у случају епидемије куге, бјеснила или посебно опасних заразних болести, а одлуку о њиховој примјени доноси министар здравља и социјалне заштите Републике Српске.

7. Стручни надзор над спровођењем мјера ДДД

Стручни надзор над спровођењем мјера ДДД спроводи Институт. Ако мјере ДДД спроводи Регионални центар, тада Институт из Бања Луке координира, стручно усмјерава и надзире рад Регионалног центра:

Стручни надзор над спровођењем мјера ДДД подразумијева:

- провјеру извршених активности у смислу отклањања услова који погодују присуству и одржавању инфестације,
- увид у примјену биоцидних препарата (врста, концентрација, начин и мјесто примјене биоцидних препарата, норме примјене, те придржавање свих осталих одредби Програма мјера и Оперативног плана) на основу вођења евиденције,
- провјеру степена контаминације, онечишћења или инфестације на основу објективних критеријума или вјеродостојне анкете,
- провјеру одређених (заданих, предвиђених) поступака ДДД увидом у складу са Програмом мјера и Оперативним планом,
- оцјену извршења програма по појединим елементима,
- приједлог за корекцију (допуну) у току, ако за то постоје оправдани стручни разлози.

8. Инспекцијски надзор извођача у спровођењу мјера ДДД

Надзор извођача у спровођењу Програма мјера у погледу стручног кадра и потребних услова које морају испуњавати у складу са Правилником о условима у погледу стручне спреме запослених, техничке опремљености, просторија и других услова које морају испуњавати здравствене установе, привредна друштва, физичка лица односно предузетници за обављање ДДД спроводи Републичка управа за инспекцијске послове (сектор здравствене инспекције).

9. Извори средства за спровођење ДДД

Трошкови финансирања спровођења мјера ДДД на подручју Републике Српске су трошкови власника или корисника објеката и простора под санитарним надзором из поглавља 5. овог Програма, а трошкови који се односе на јавне површине и јавна добра финансирају се из буџета општина односно градова.

10. Начин извјештавања о спроведеној обавезној мјери ДДД

Током спровођења стручног надзора Институт прикупља и обједињује извјештаје о спроведеној мјери као посебној у бази података. База података Института треба бити идентична са подацима које су доставили извођачи. Подаци се требају редовно надопуњавати електронским путем.

Институт израђује стручни извјештај са подацима о степену инфестације, утрошку биоцидних средстава и степену придржавања прописаног програма рада одређеног Програмом мјера и Оперативним планом.

На основу анализе прикупљених података о спроведеним мјерама ДДД, Институт процјењује успјешност спроведених мјера, те у складу са тим предлаже Програм мјера за сљедећи период.

Збирни извјештај и рокови доставе:

Извођачи ДДД мјере о обављеној ДДД обавезни су годишње писмено извјестити Институт о обављеним мјерама ДДД, те о врстама и количини утروшених средстава за ДДД најкасније до 31. јануара текуће године за претходну годину.

Институт је дужан годишње писмено извјестити Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске о спроведеним мјерама на подручју Републике Српске о спроведеним мјерама најкасније до 28. фебруара текуће године за претходну годину.

11. Ступање на снагу

Овај Програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику града Градишка“,

Број:
Датум:
Градишка

ПРЕДСЈЕДНИК
СКУПШТИНЕ ГРАДА

Миленко Павловић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Програма мјера систематске превентивне дезинсекције и дератизације за подручје града Градишка за 2020. годину садржан је у члану 16, став (1) Закона о заштити становништва од заразних болести („Службени гласник Републике Српске“, број 90/17), чл. 39. став (2) тачка 9) и 82. став (2) Закона о локалној самоуправи („Службени гласник Републике Српске“, број 97/16 и 36/19) и чл. 36. став (2) тачка 9) и 87. Статута града Градишка („Службени гласник града Градишка“, број 4/17 и 5/19).

РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ПЛАНА

Имајући у виду чињеницу да заштита здравља становништва представља прворазредни друштвени интерес, а у циљу обезбјеђења адекватне заштите становништва од заразних болести, на основу система мјера дефинисаних Законом о заштити становништва од заразних болести и подзаконским актима донесеним на основу Закона, те општих програма и планова, који се односе на подручје града Градишка, а урађени су од стране стручног лица, доноси се годишњи Програм мјера систематске и превентивне дезинсекције и дератизације за подручје града Градишка, као документ, којим ће се кроз редовно годишње усвајање, омогућити планско, организовано и дугорочно провођење мјера дератизације и дезинсекције на подручју града Градишка, поштравање спровођења мјера, дефинисање, начина провођења и дефинисање улоге појединих субјеката, као и надзора и контроле над спровођењем мјера.

ПРИЈЕДЛОГ

Предлаже се Скупштини да Програм усвоји у предложеном тексту.